

” Демченко Л. Професійна підготовка майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2021. Том 8, № 1. С. 13-18. DOI: 10.31110/2616-650X-vol8i1-002

Demchenko L. Profesiina pidhotovka maibutnix bakalavriv fizychnoi terapii, erhoterapii do fizychnoi reabilitatsii ditei doshkilnoho viku u protsesi vyrobnychoi praktyky [Professional Training of Future Bachelors of Physical Therapy for Physical Rehabilitation of Preschool Children in the Process of Industrial Practice]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2021. Vol. 8, № 1. S. 13-18. DOI: 10.31110/2616-650X-vol8i1-002

УДК 378.046-021.64:[615.825+615.851.3]-051-053.4

DOI: 10.31110/2616-650X-vol8i1-002

Людмила ДЕМЧЕНКО

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ ДО ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Анотація. Дослідження присвячене проблемі професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики. Схарактеризовано готовність майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку (складне професійно-особистісне утворення, що інтегрує в собі мотиваційно-ціннісні установки до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку та прагнення до власного розвитку в цій царині, спеціальні знання (медичні, психологічні, педагогічні) про особливості фізичного розвитку дитини дошкільного віку й специфіку його прояву та вміння добирати й використовувати ефективні методики фізичної реабілітації дітей дошкільного віку). Вперше обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики, яка базується на методологічних підходах (системний, аксіологічний, професійно-діяльнісний, особистісно-орієнтований, здоров'язбережувальний, біоетичний) та загальнодидактичних і специфічних принципів професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики й принципів фізичної реабілітації дітей дошкільного віку, передбачає дотримання педагогічних умов (стимулювання опанувати реабілітаційні методики дітей дошкільного віку через організацію співпраці зі стейкхолдерами спеціальності та програми соціальних проєктів; реалізація міжпредметних зв'язків фізіології, психології і педагогіки для успішної фізичної реабілітації дітей дошкільного віку через інтеграцію фахових дисциплін та спекурсів; підтримка індивідуальних освітніх траєкторій у формуванні спеціалізованих навчочок реабілітації дітей дошкільного віку через практику у спеціалізованих освітніх установах) та удосконалення змісту, форм, методів і засобів навчання.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні бакалаври фізичної терапії, ерготерапії, підготовка до фізичної реабілітації, діти дошкільного віку, виробничі практики.

Liudmyla DEMCHENKO

Makarenko Sumy State Pedagogical University

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BACHELORS OF PHYSICAL THERAPY FOR PHYSICAL REHABILITATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF INDUSTRIAL PRACTICE

Abstract. The research for the first time substantiates the model of professional training of future bachelors of physical therapy for physical rehabilitation of preschool children in the process of industrial practice.

The components of readiness of future bachelors of physical therapy for physical rehabilitation of preschool children who receive their development in the process of industrial are specified; the meaning of the concept "readiness of future bachelors of physical therapy, occupational therapy for physical rehabilitation of preschool children", which means a complex professional and personal education, which integrates motivational and value attitudes to physical rehabilitation of preschool children and the desire for personal development in this area, special knowledge (medical, psychological, pedagogical) about the features of physical development of a preschool child and the specifics of its manifestation and the ability to select and use effective methods of physical rehabilitation of preschool children.

The practical significance of the study is to develop methods, forms and means of organization of industrial practice, criterion-diagnostic complex to study the level of readiness of future bachelors of physical therapy for physical rehabilitation of preschool children; development of educational and methodical support of industrial practice (tasks on physical rehabilitation of preschool children for the practice diary) and a special course "Professional activity in physical rehabilitation with preschool children".

The results can be used to organize the passage of future specialists in physical therapy, occupational therapy practice. The content, forms and methods of industrial practice can be used in the system of advanced training and retraining in physical therapy.

Keywords: professional training, future bachelors of physical therapy, preparation for physical rehabilitation, preschool children, industrial practice.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямком розвитку суспільства є піклування про молоде покоління, на фізичний, інтелектуальний, духовний і соціальний розвиток якого впливають різні загрози: екологія, війна, соціально-економічні умови проживання тощо. За офіційною статистикою Міністерства охорони здоров'я України, натепер збільшилася кількість дітей, у т.ч. дітей дошкільного віку, які потребують медичної допомоги та/або реабілітаційних послуг, часто вузько спрямованих і специфічних. Разом з цим, заклади охорони здоров'я, медичні й реабілітаційні установи постійно потребують фахівців, які готові до виконання професійних функцій не лише теоретично, а й

практично, і при цьому є професійно мобільними, відповідальними, творчо орієнтованими, обізнаними з інноваційними методиками реабілітації дошкільнят, що можливе завдяки добре організованій на рівні закладу вищої освіти і результативно проведеній на рівні відповідної реабілітаційної установи практикою. Тому актуалізується проблема професійної підготовки фахівців фізичної терапії, ерготерапії до реабілітації дітей дошкільного віку в умовах виробничої практики.

Теоретичною основою вирішення проблеми професійної підготовки фахівців фізичної терапії, ерготерапії до реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики є наукові розвідки, пов'язані з обґрунтуванням теоретико-методологічних засад професійної підготовки бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії [1-4]; обґрунтуванням важливості здоров'язбереження молоді [5]; розробленням теоретико-практичних аспектів фізичної реабілітації осіб різних нозологій і категорій населення [6-9]; розробкою моделей підготовки бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії, орієнтованих на формування різних особистісних якостей фахівців [10], самоосвітньої компетентності [11], готовності до застосування фізкультурно-оздоровчих технологій [12-13]; визначенням особливостей організації практики в системі професійної підготовки [14-15].

Узагальнення результатів наукових розвідок засвідчили, що попри значний доробок науковців щодо підготовки майбутніх магістрів фізичної терапії, ерготерапії в умовах практики, у вітчизняній педагогічній практиці відсутні комплексні дослідження з проблеми підготовки майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики. Нами зафіксовано низку *суперечностей* між:

- потребою суспільства у фахівця з фізичної терапії, ерготерапії, здатних до реабілітації дітей дошкільного віку, та недостатньою зорієнтованістю професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії на практичне опанування методик фізичної реабілітації дітей дошкільного віку;

- потенційно значними можливостями реабілітаційних установ надавати майданчик для різнопланової підготовки бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії та недосконалими програмами виробничої практики, в яких не завжди передбачене формування у майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії практичних навичок реабілітації дітей дошкільного віку;

- потребою професійної підготовки бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики та відсутністю відповідних моделей підготовки, недосконалістю супровідного навчально-методичного забезпечення.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня теоретична розробленість та необхідність подолання означених суперечностей зумовили вибір теми дослідження «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики.

Результати. За аналізом теоретико-методичних праць встановлено, що реабілітаційні установи потребують фахівців, які готові до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку. Перші практичні навички такої реабілітації набуваються у закладах вищої освіти після опанування освітньо-професійних програм, де передбачено виробничу практику у спеціалізованих установах.

Професійна підготовка майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії у ЗВО розглядається як система заходів, спрямованих на досягнення освітнього стандарту спеціальності «227 Фізична терапія, ерготерапія», де передбачено уміння здійснювати реабілітаційні заходи для різних груп населення з різними нозологіями. Обґрунтовано, що діти дошкільного віку мають становити окрему категорію у множині суб'єктів фізичної реабілітації (пацієнти, які пройшли лікування; особи, які перенесли стреси; спортсмени, які отримали травми; люди з особливими освітніми потребами та ін.) через специфіку їхнього психофізіологічного розвитку.

Аналіз науково-педагогічних досліджень показав відсутність системних розвідок щодо теоретико-методологічних основ, розробленості моделей професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до реабілітації дітей дошкільного віку в умовах виробничої практики.

Виробнича практика майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії має передбачати: вивчення інноваційного досвіду організації роботи фахівців у реабілітаційних закладах для дітей дошкільного віку і закладах соціального захисту, ознайомлення з обов'язками працівників; формування спеціальних практичних умінь і навичок фізичної реабілітації дітей дошкільного віку, набуття у процесі теоретичної підготовки та під час проведення навчальних практик; самостійну розробку реабілітаційних програм, спрямованих на дітей дошкільного віку; формування спеціальних практичних умінь і навичок контролю доцільності застосування технологій фізичної реабілітації дітей дошкільного віку; упровадження просвітницьких методів та форм роботи з батьками дітей дошкільного віку, які проходять фізичну реабілітацію; формування здатностей творчо аналізувати,

систематизувати, узагальнювати досвід реабілітаційної діяльності бакалаврів фізичної реабілітації дітей дошкільного віку; формування особистісних якостей, необхідних для майбутнього бакалавра з фізичної реабілітації дошкільнят як його професійних якостей, засвоєння професіограми бакалавра фізичної реабілітації, який працює з дітьми дошкільного віку; формування креативного підходу до професійної діяльності з фізичної реабілітації дітей дошкільного віку, формування потреби в професійній самоосвіті та саморозвитку.

На основі термінологічного аналізу понять «готовність», «готовність до діяльності», системного аналізу результатів професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії, вимог, які ставляться стейкхолдерами до випускників спеціальності «227 Фізична терапія, ерготерапія», схарактеризовано сутність поняття «готовність майбутніх бакалаврів ФТЕ до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку» як складне професійно-особистісне утворення, що інтегрує в собі мотиваційно-ціннісні установки до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку та прагнення до власного розвитку в цій царині, спеціальні знання (медичні, психологічні, педагогічні) про особливості фізичного розвитку дитини дошкільного віку й специфіку його прояву та вміння добирати й використовувати ефективні методики фізичної реабілітації дітей дошкільного віку.

На основі методу моделювання ідеалізовано процес професійної підготовки майбутніх бакалаврів ФТЕ до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики та розроблено відповідну *модель* (рис.1).

Для перевірки ефективності моделі професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики організовано і проведено педагогічний експеримент, який проходив у кілька етапів:

- констатувальний етап дозволив з'ясувати практичний стан проблеми підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії загалом і готовності до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку, зокрема. На цьому етапі визначено труднощі, з якими стикаються студенти, викладачі, фахівці реабілітаційних установ, які виступають базами виробничої практики;
- формувальний етап експериментальної роботи передбачав впровадження у процес професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії авторської моделі та супровідних методичних матеріалів.

Для його проведення сформувався три вибірки – дві експериментальні і контрольна. Перші дві вибірки зазнали впливу активних експериментальних факторів: студенти першої експериментальної групи у процесі виробничої практики здійснювали фізичну реабілітацію дітей дошкільного віку (ЕГ1); студенти другої експериментальної групи у процесі виробничої практики через відсутність можливості закріпити усіх студентів у спеціалізованих дитячих реабілітаційних установах працювали з дітьми не обов'язково дошкільного віку (ЕГ2); у контрольній групі виробнича практика і освітній процес були організовані традиційно (КГ).

Фіксація динаміки сформованості кожного з компонентів готовності майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики здійснювалася на підсумковому етапі педагогічного експерименту (рис. 2).

Висновки. Проведений педагогічний експеримент дає підстави рекомендувати закладам освіти в професійній підготовці майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики:

- стимулювати опанування реабілітаційних методик для дітей дошкільного віку через організацію співпраці зі стейкхолдерами та програми соціальних проєктів;
- впроваджувати спецкурс «Професійна діяльність реабілітолога з дітьми дошкільного віку», удосконалювати змістуфахових дисциплін (акцент на методиках фізичної реабілітації дошкільнят), реалізацією міжпредметних зв'язків фізіології, психології і педагогіки для успішної фізичної реабілітації дітей дошкільного віку через інтеграцію фахових дисциплін та спецкурсів;
- розподіляти студентів під час виробничої практики у спеціалізовані реабілітаційні центри для дітей, у тому числі дошкільного віку, де була реальна можливість застосувати набуті теоретичні знання про ефективні інноваційні технології фізичної реабілітації дітей дошкільного віку;
- надавати можливість студентам працювати у спеціалізованих реабілітаційних центрах, де були створені умови для рефлексії власної діяльності та діяльності фахівців.

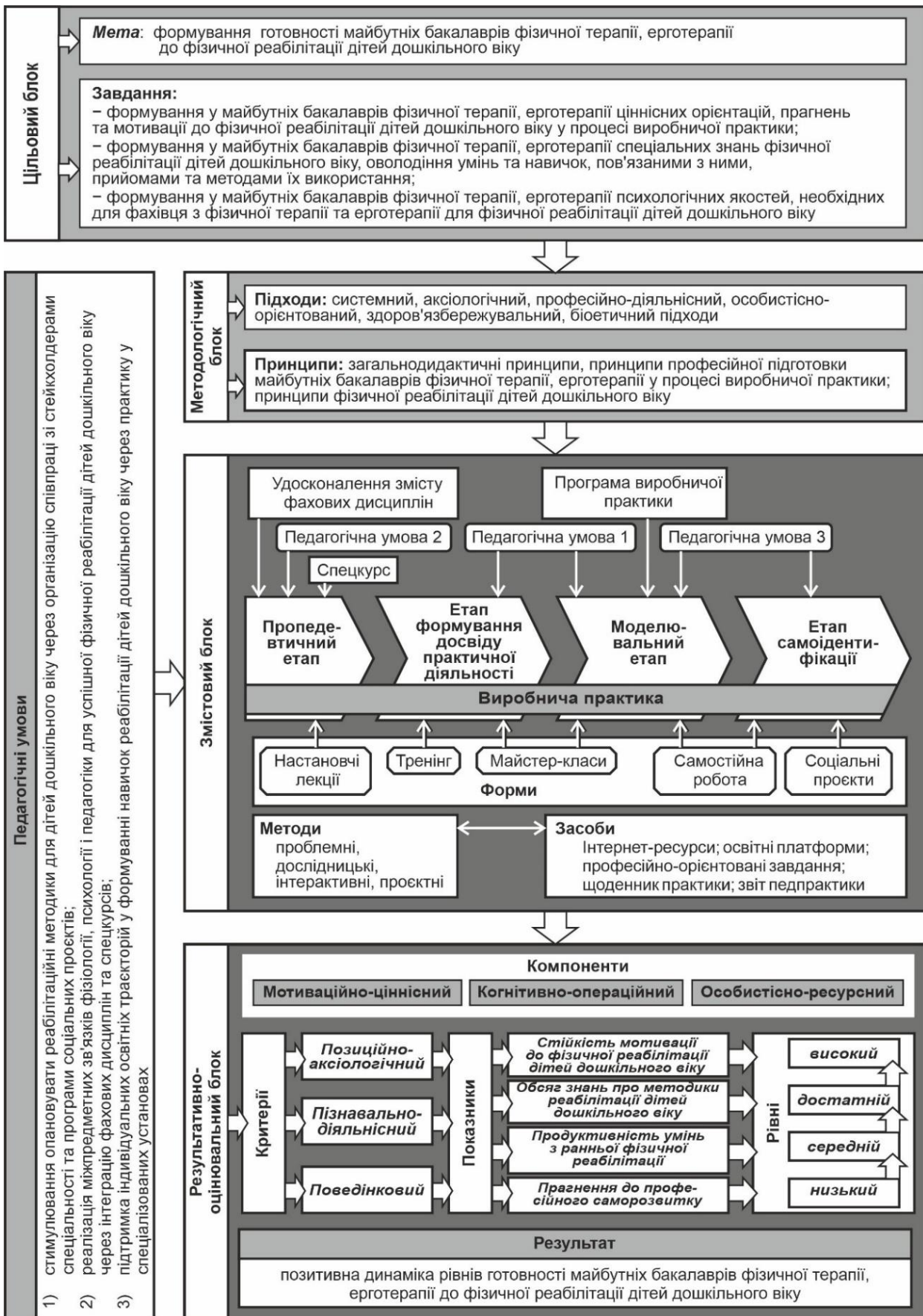

Рис. 1. Модель професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики

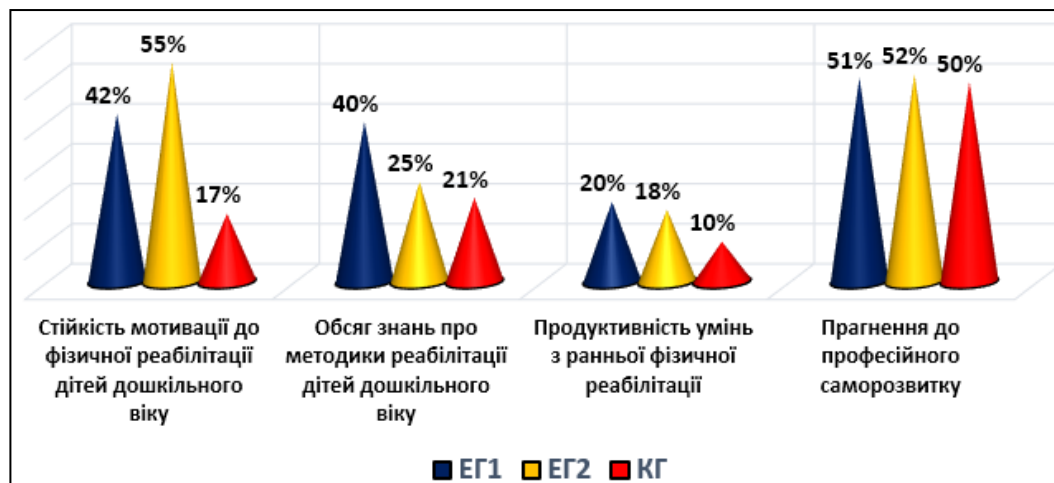

Рис. 2. Динаміка середніх у EG1, EG2, KG за показниками

Проведене дослідження не висчерпує усіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до фізичної реабілітації дітей дошкільного віку у процесі виробничої практики. Подальших наукових розвідок потребують питання, пов'язані з розробленням змісту фахової підготовки майбутніх магістрів до реабілітації дітей дошкільного віку, визначенням педагогічних умов такої підготовки на засадах інформальної освіти, в умовах дистанційного навчання, з використанням цифрових освітніх ресурсів або доповненої\виртуальної реальності.

Список використаних джерел

1. Кукса В.О. Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2002. 18 с.
2. Кукса Н. В., Лянной Ю. О. Інноваційні освітні технології в системі професійної підготовки фізичних терапевтів, ерготерапевтів. Науковий часопис нпу імені М. П. Драгоманова випуск 3 к (110), 2019. с. 311-314.
3. Conti A.A. Western medical rehabilitation through time: a historical and epistemological review. *Sci World J.*, 2014. P.432-506.
4. Dreeben O. Development of the physical therapy profession. *Introduction to Physical Therapy for Physical Therapist Assistants.* Sudbury, MA: Jones and Bartlett; 2007. P.3-22.
5. Бойчук Т., Голубева М, Левандовський О. Концептуальні засади становлення і розвитку спеціальності «Фізична реабілітація» в Україні. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць.* Луцьк: Вид-во СНУ ім. Лесі Українки, 2008. Т. 3. С. 11–16.
6. Марченко О. К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: навч. посібник. К.: Олімпійська література, 2006. 196 с.
7. Levan Atanelov, MD, MS, Steven A. Stiens, MD, MS, and Mark A. Young, MD, MBA History of Physical Medicine and Rehabilitation and Its Ethical Dimensions *History of Medicine*, Jun 2015, p. 568-574
8. Origin of English word therapy. *Edenics*, 2015. URL: <http://edenics.net/english-word-origins.aspx?word=THERAPY> (дата звернення 29.11.2020).
9. United Nations Secretary-General Ban Ki-moon. *Global Strategy for women's and children's health.* - New York : United Nations, 2010 URL: http://www.un.org/sg/hf/Global_StrategyEN.pdf (дата звернення 29.11.2020).
10. White Book on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) in Europe. Chapter 9. Education and continuous professional development: shaping the future of PRM. *European Physical and Rehabilitation Medicine Bodies Alliance. European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine*, 2018 April, #54(2). P. 279-86.
11. Середа Л.В. Розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі професійної підготовки. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Суми, 2020. 282 с.
12. Беспалова О. О. Формування готовності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії та ерготерапії до застосування фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності : автореф. дис. ...канд пед. наук : [спец.] 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Сумський держ. пед. ун-т. Суми, 2019. 22 с.
13. Беспалова О., Лянной Ю., Бугаєнко Т., Лянна О., Литвиненко В. Конгнітивно-змістовий компонент у структурі готовності майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії до застосування фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності Україна. *Здоров'я нації.* 2020. № 2 (59) ст. 82 – 89.
14. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти : дошкільникпедагог : навч.-метод. посіб. для ВНЗ. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
15. Emotions: theory, research and experience. V. 2. Emotions in early development. / Ed. by R. Plutchik, H. Kellerman. N.Y., 1981.

References

1. Kuksa V.O. Profesiina pidhotovka fakhivtsiv z fizychnoi reabilitatsii u vyshchykh navchalnykh zakladakh : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Kyiv, 2002. 18 s.
2. Kuksa N. V., Liannoii Yu. O. Innovatsiini osviti tekhnologii v systemi profesiinoy pidhotovky fizychnykh terapevtiv,erhoterapevtiv. Naukovi chasopys npu imeni M. P. Drahomanova vypusk 3 k (110), 2019. s. 311-314.
3. Conti A.A. Western medical rehabilitation through time: a historical and epistemological review. Sci World J., 2014. P.432-506.
4. Dreeben O. Development of the physical therapy profession. Introduction to Physical Therapy for Physical Therapist Assistants. Sudbury, MA: Jones and Bartlett; 2007. P.3-22.
5. Boichuk T., Holubieva M, Levandovskyi O. Kontseptualni zasady stanovlennia i rozvytku spetsialnosti «Fizychna reabilitatsiia» v Ukraini. Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi: zb. nauk. prats. Lutsk: Vyd-vo SNU im. Lesi Ukrainky, 2008. T. 3. S. 11–16.
6. Marchenko O. K. Fizychna reabilitatsiia khvorykh iz travmamy y zakhvoriuvanniamy nervovoi systemy: navch. posibnyk. K.: Olimpiiska literatura, 2006. 196 s.
7. Levan Atanelov, MD, MS, Steven A. Stiens, MD, MS, and Mark A. Young, MD, MBA History of Physical Medicine and Rehabilitation and Its Ethical Dimensions History of Medicine, Jun 2015, r. 568-574
8. Origin of English word therapy. Edenics, 2015. URL: <http://edenics.net/english-word-origins.aspx?word=THERAPY> (data zvernennia 29.11.2020).
9. United Nations Secretary-General Ban Ki-moon. Global Strategy for womens and childrens health. - New York : United Nations, 2010 URL: http://www.un.org/sg/hf/Global_StrategyEN.pdf (data zvernennia 29.11.2020).
10. White Book on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) in Europe. Chapter 9. Education and continuous professional development: shaping the future of PRM. European Physical and Rehabilitation Medicine Bodies Alliance. European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine, 2018 April, #54(2). P. 279-86.
11. Sereda L.V. Rozvytok samoosvitnoi kompetentnosti maibutnykh bakalavriv z fizychnoi terapii, erhoterapii u protsesi profesiinoy pidhotovky. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk (doktora filosofii) za spetsialnistiu 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoy osvity». Sumskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A.S. Makarenka, Sumy, 2020. 282 s.
12. Bepalova O. O. Formuvannia hotovnosti maibutnykh bakalavriv z fizychnoi terapii ta erhoterapii do zastosuvannia fizkulturno-ozdorovchykh tekhnologii u profesiinii diialnosti : avtoref. dys. ...kand ped. nauk : [spets.] 13.00.04 "Teoriia i metodyka profesiinoy osvity" / Sumskyi derzh. ped. un-t. Sumy, 2019. 22 s.
13. Bepalova O., Liannoii Yu., Buhaienko T., Lianna O., Lytvynenko V. Konhityvno-zmistovyi komponent u strukturi hotovnosti maibutnykh bakalavriv fizychnoi terapii, erhoterapii do zastosuvannia fizkulturno-ozdorovchykh tekhnologii u profesiinii diialnosti Ukraina. Zdorovia natsii. 2020. № 2 (59) st. 82 – 89.
14. Lysenko N. V. Teoriia i praktyka ekolohichnoi osvity : doshkilnykpedahoh : navch.-metod. posib. dlia VNZ. K.: Vydavnychiy Dim «Slovo», 2009. 400 s.
15. Emotions: theory, research and experience. V. 2. Emotions in early development. / Ed. by R. Plutchik, H. Kellerman. N.Y., 1981..